

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ
про результати відвідування
державної установи
«Холодногірська виправна колонія (№ 18)»
28.08.2023

м. Київ, 2023

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 23.08.2023 групою НПМ здійснено відвідування державної установи «Холодногірська виправна колонія (№ 18)» (далі – установа, ВК).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Паршакова Ольга Валеріївна, головний спеціаліст відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Нікулін Віталій Андрійович, представник Уповноваженого з прав людини в місцях несвободи;

Шумна Лариса Петрівна, представник Уповноваженого у Чернігівській області;

Коноплястий Сергій Миколайович, заступник начальника відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Бохвалов Андрій Михайлович, головний спеціаліст Відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Шумний Артемій Олександрович, представник громадської організації;

Миронова Олена Анатоліївна, представник громадської організації.

Установа середнього рівня безпеки для чоловіків, вперше засуджених до позбавлення волі.

ВК знаходиться за адресою: місто Харків, вулиця Рубанівська, 4.

Начальник ВК – Маркин Марк Юрійович (на посаді з 23.01.2017).

Штатна чисельність персоналу установи складається із 228,5 посад. Фактична чисельність 203,5 посади, з них 74 жінок. Загальний некомплект по установі складає 25 посад (12%).

Станом на 23.08.2023 у ВК перебувало 386 осіб, з них:

засуджених, які відбувають покарання у дисциплінарному ізоляторі – 1 особа;

засуджених, які утримуються у дільниці карантину, діагностики та розподілу (далі – КДіР) – 12 осіб;

засуджені, які перебувають у дільниці соціальної реабілітації – 34 особи;

засуджені, які відбувають покарання у дільниці ресоціалізації – 339 осіб.

На оперативно-профілактичному обліку перебуває 55 засуджених, серед яких:

засуджені схильні до втечі – 7 осіб;

засуджені схильні до захоплення заручників – 1 особа;

засуджені за тероризм – 7 осіб;

засуджені схильні до вживання та розповсюдження наркотичних речовин – 35 осіб;

засуджені схильні до нападу на адміністрацію – 3 особи.

Групою НППМ проведено опитування 176 осіб.

Попередні зауваження.

Попереднє відвідування ВК групою НППМ здійснено 13.10.2021.

За результатами попереднього відвідування установі надано рекомендації щодо:

припинення практики запирання на замок ліжок у камерах ДІЗО у денний час;

недопущення випадків безоплатної праці засуджених;

обладнання локального сектору дільниці КДіР спортивним знаряддям;

збільшення площі прогулянкових двориків ДІЗО;

забезпечення наявності товарів першої потреби та засобів особистої гігієни у крамниці для засуджених;

проведення доплати за роботу засудженим, які працюють у нічний час;

проведення атестації робочих місць із шкідливими умовами праці;

забезпечення ізольованого тримання новоприбулих засуджених.

Зазначені рекомендації виконані частково.

У зв'язку з агресією російської федерації ВК зазнала значних пошкоджень та потребує завершення ремонтних робіт різних об'єктів установи. Протягом 2022-2023 років керівництвом установи здійснено заходи щодо відновлення будівель установи, зокрема:

проведено ремонтні роботи в адміністративній будівлі;

встановлено 2 секції паркану лінії охорони;

відбудовано двір відділу охорони;

відновлено комунікації (вода, електроенергія, каналізація);

відновлено покрівлю адміністративної будівлі, їдальні, виробничого цеху №3, даху нового корпусу, перехід між старим та новим корпусами.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права засуджених осіб на захист від катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження та покарання (ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ст. 21, 28 Конституції України, Стандарти КЗК).

1. Частиною 1 статті 115 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України), правилом 10 Мінімальних стандартних правил

поводження з в'язнями та пунктом 18.1 Європейських пенітенціарних правил передбачено, що норма жилої площі на одного засудженого не може бути меншою 4 м².

Однак під час відвідування встановлено, що в окремих спальних приміщеннях відділень соціально-психологічної служби (далі – СПС) зазначені вище вимоги не дотримуються.

Так, спальне приміщення відділення СПС № 10, площа якого становить 21 м², передбачене для тримання 13 засуджених, відповідно на одного засудженого припадає 1,6 м².

Аналогічні факти також встановлено у Спальному приміщенні № 1 відділення СПС № 6, спальних приміщеннях №№ 2, 3 відділення СПС № 6, спальних приміщеннях № № 1, 2, 4 відділення СПС № 7, спальному приміщенні відділення СПС № 8, спальному приміщенні № 4 відділення СПС № 9.

У пункті 13 сьомої загальної доповіді [СРТ/Inf (97) 10] Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню (далі – КЗК) зазначено, що проблема із переповненими житловими приміщеннями призводить до негігієнічних умов, постійної відсутності приватності, переазавантаження медичних служб та інфраструктури установи і тому потребує виправлення.

Європейським судом з прав людини також неодноразово констатувались порушення статті 3 (заборона катування) Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) у зв'язку з переповненістю та незабезпеченням належної житлової площі на одного засудженого («Горбатенко проти України», «Сукачов проти України», «Яковенко проти України»).

Невжиття заходів щодо виконання рекомендацій КЗК та незабезпечення в установі належної житлової площі на одного засудженого може призводити до чергових заяв проти України до Європейського суду з прав людини на підставі порушень статті 3 Конвенції та призначення виплат значної суми коштів, як моральної компенсації за перебування у таких умовах.

2. Незважаючи на відсутність законних підстав наявності замків відкидних ліжок в камерах ДІЗО, адміністрацією установи встановлено порядок їх закриття під час відбування засудженими стягнення у виді поміщення у ДІЗО, що є додатковим каральним елементом під час покарання, так як засуджені позбавлені можливості сидіти та лежати на ліжку протягом дня (фото 1). Встановлено факти, коли засудженні вимушені лягати на підлогу внаслідок вказаних обмежень, за що притягувалися до дисциплінарної відповідальності.

3. У порушення вимог пункту 2 розділу 1 Положення про дільницю карантину, діагностики та розподілу, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 04.11.2013 № 2300/5, дільниця КДІР та медична частина обладнані спільним прогулянковим двориком, що не забезпечує ізольоване тримання новоприбулих засуджених з метою унеможливлення їх спілкування з іншими засудженими.

4. Відповідно до додатку 8 до Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 28.08.2018 № 2823/5 (далі - Правила), засудженим не забороняється сидіти та лежати на ліжках у вільний час, передбачений розпорядком дня.

У порушення зазначеного, в ході конфіденційного спілкування із засудженими встановлено, що адміністрацією установи самовільно запроваджено правило щодо заборони використовувати свої спальні місця упродовж дня навіть у вільний час.

Порушення права засуджених на життя (стаття 27 Конституції України, стаття 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 3 Загальної декларації прав людини).

5. В установі порушуються вимоги Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417. Зокрема у відділенні СПС № 2 виявлено електротехніку, яка перебуває в незадовільному технічному стані (фото 2), електродроти у дільниці КДіР оголені, з'єднання жил проводів здійснено без ізоляції, що може призвести до ураження засуджених електричним струмом та становить загрозу для життя та здоров'я утримуваних осіб та персоналу установи (фото 3).

Порушення права на гідні умови тримання (стаття 25 Загальної декларації прав людини, стаття 28 Конституції України).

6. Згідно з інформацією котлового ордера та добовим пробам 23.08.2023 засуджені мали забезпечуватися сніданком з макаронних виробів (фото 6). Проте, під час конфіденційних розмов із засудженими та персоналом установи встановлено, що засуджені на сніданок отримали кашу з крупи замість макаронних виробів.

7. Ліжка у деяких спальних приміщеннях розташовані впритул одне до одного, що не забезпечує засудженим особистого простору, що передбачено правилом 18.1 ЄПП та порушує їх право на приватність (фото 4).

8. У порушення п. 19.3 Європейських пенітенціарних правил крани умивальників дільниці КДіР несправні та потребують заміни (фото 5).

9. Згідно з пунктом 2.13.2. Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затвердженого наказом Міністерства юстиції України № 849/5 від 08.06.2021 (далі – Положення), у лазнях з кількістю місць для роздягання (одягання) більше 15 передбачається туалет. Однак, у приміщеннях лазні установи туалет для засуджених відсутній.

Порушення права на підтримання контактів із зовнішнім світом (Стандарти КЗК, правило 37 Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями).

10. Відповідно до Порядку організації надання засудженим доступу до глобальної мережі Інтернет, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 19.10.2017 № 3233/5 (далі – Порядок), засудженим надається право на доступ до Інтернету, користування засобами IP-телефонії та використання засобів відеозв'язку через мережу Інтернет. Для організації надання засудженим права на доступ до мережі Інтернет в установі обладнано інтернет-клас.

Однак, незважаючи на наявність інтернет-класу, засуджені не користуються ним з метою подачі електронних звернень.

Так, згідно інформації, отриманої від Департаменту з питань виконання кримінальних покарань, протягом 2022-2023 років з установи не було надіслано жодного звернення, як електронного, так і письмового.

Факти порушень прав засуджених на подання заяв вже знайшли своє відображення в рішеннях Європейського суду з прав людини (справа «Тросін проти України»), який також зазначав, що засуджені перебувають в особливо вразливому становищі, оскільки їх листування із судом і з рештою зовнішнього світу залежить від адміністрації установ виконання покарань.

11. Відповідно до вимог розділу XII Правил, засуджені мають право отримувати у посылках (передачах) планшетні комп'ютери без можливості апаратної підтримки будь-яких видів SIM-карт та користуватися ними після програмного блокування камер працівниками установи.

Більш того, пунктом 2 розділу 1 Порядку передбачено право засуджених користуватися послугою доступу до мережі Інтернет та відправляти онлайн-звернення з планшетного комп'ютера.

Проте, в установі немає жодного планшета у власності засуджених, що свідчить про низький рівень поінформованості утримуваних про таку можливість.

В усних поясненнях адміністрація установи зазначає, що в установі не заборонено мати планшетні комп'ютери, проте процедура їх програмного блокування викликає складнощі, тому вказана вимога Правил не дотримується.

Порушення права на працю засуджених та захист від експлуатації (стаття 43 Конституції України, стаття 4 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Конвенція МОП про примусову чи обов'язкову працю № 29).

12. Під час відвідування установи від засуджених надходили скарги на те, що вони вимушені працювати дві зміни поспіль без належного обліку робочого часу та оплати праці.

Практика застосування праці засуджених у дві зміни поспіль підтверджується інформацією, отриманою з журналу погодинних перевірок засуджених на робочих місцях адміністрацією установи (далі – журнал), та

камери відеоспостереження, яка розташована на міжзонному контрольно-пропускному пункті.

Зокрема, згідно записів у журналі 22.08.2023 в II зміну (17:00-00:30) станом на 24:00 на виробництві працювало 22 засуджених, які повинні були закінчити працювати о 00:30 та залишити територію промислової зони, після чого мали приступити до праці 22 засуджених, працевлаштованих у III зміну (00:30-07:00).

Однак, згідно інформації, отриманої з камери відеоспостереження (між житловою та промисловою зоною), в період часу з 24:00 по 02:00 територію промислової зони залишило лише 14 засуджених та жодний засуджений не увійшов до неї.

Разом з цим, станом на 02:00 23.08.2023 (згідно інформації з журналу) на території виробництва знаходилось 22 засуджених. Тобто, засуджені після закінчення II зміни не припиняли, а продовжували працювати в нічний час другу зміну поспіль.

13. Крім того, під час відвідування засуджені скаржилися, що в цехах, де працюють термісти, температура повітря у літній період сягає 50°C, відповідною системою вентиляції робочі місця не облаштовані. У дільниці, де працюють термісти, приміщення для прийняття душу знаходиться у незадовільному стані (фото 8-9).

Засуджені працюють без належного забезпечення спецзасобами з охорони праці (рукавицями та фартухами для зварювальних робіт, масками та респіраторами тощо), що порушує вимоги ст. 153 Кодексу законів про працю України (фото 10).

14. Від засуджених надходили численні звернення, що тривалість робочого дня є більшою 8 годин та сягає 15 годин на день, що є порушенням статті 119 КВК України, статті 52 Кодексу законів про працю України та Інструкції про умови праці та заробітну плату засуджених до обмеження волі або позбавлення волі, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 07.03.2013 № 396/5.

15. У ході відвідування групою НПМ встановлено, що в установі засуджені працюють більше 40 годин на тиждень, що є порушенням статті 119 КВК, статті 52 Кодексу законів про працю України та Інструкції про умови праці та заробітну плату засуджених до обмеження волі або позбавлення волі, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 07.03.2013 № 396/5.

Порушення права на професійну правничу допомогу (стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 59 Конституції України).

16. Під час спілкування із засудженими встановлено, що деякі із них не отримують правової допомоги від Регіонального центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги у Луганській та Харківській області. Так, засуджений [REDACTED] з дня написання заяви щодо надання безоплатної вторинної правової допомоги від 19.07.2023 не отримав навіть відповіді на своє звернення.

Інші порушення.

17. Відповідно до пункту 7 статті 1 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» статус української мови як єдиної державної мови передбачає обов'язковість її використання на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування, а також в інших публічних сферах суспільного життя. У порушення цього деяка службова документація в установі ведеться іноземною мовою (фото 7).

18. У доповіді Уряду України за наслідками візиту КЗК до України [СРТ/Inf (2020) 40] зазначено, що під час візитів до місць несвободи, ув'язнені та засуджені дуже неохоче розмовляли із делегацією, явно хвилюючись за свою безпеку та висловлювали свій страх можливих репресій з боку працівників або засуджених, які допомагають працівникам, як тільки делегація залишить установу.

Також під час відвідування установи та проведенні конфіденційних бесід більшість із засуджених відмовлялися від спілкування з представниками групи НПМ або відповідали шаблонними фразами, які зводилися до того, що: «ви поїдете, а нам тут жити».

Зазначене суперечить принципу, що адміністрація установи повинна забезпечувати позитивні взаємовідносини між персоналом та засудженими, а персонал повинен гуманно та порядно ставитись до засуджених, не забуваючи про безпеку, оскільки це не лише зменшить ризик жорстокого поводження, але й сприятиме покращенню контролю та безпеці.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

«Холодногірська виправна колонія (№ 18)»:

1. Опрацювати питання щодо приведення норм площі на одного засудженого у відповідність до вимог національних та міжнародних нормативно-правових актів;
2. Демонтувати замки відкидних ліжок в камерах ДІЗО;
3. Забезпечити ізольоване тримання новоприбулих засуджених;
4. Припинити практику заборони сидіти та лежати на ліжках у вільний час, передбачений розпорядком дня;
5. Забезпечити дотримання в установі Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417;
6. Забезпечити дотримання права на приватність у спальних приміщеннях установи;
7. Провести ремонтні роботи санітарних вузлів у дільниці КДіР;
8. Обладнати лазню установи санвузлом;
9. Провести роз'яснювальну роботу із засудженими щодо можливості направлення електронних звернень;

10. Забезпечити дотримання вимог Правил у частині користування засудженими власними планшетами з можливістю доступу до мережі Інтернет;

11. Провести робочу зустріч із Регіональним центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги у Луганській та Харківській області щодо покращення роботи з надання правової допомоги засудженим;

12. Забезпечити реалізацію права засуджених на оплачувану працю згідно із законодавством про працю, забезпечити встановлені законодавством вимоги норм тривалості робочого часу;

13. Забезпечити працюючих засуджених належними засобами індивідуального захисту;

14. Забезпечити ведення документації виключно державною мовою;

15. Під час щоденних інструктажів чергової зміни увагу працівників установи звертати на гуманне та поважне ставлення до засуджених.

Додатки: фотознімки на 3 арк. в 1 прим.

Керівник групи НПМ
Головний спеціаліст відділу
інспектування об'єктів контролю в
правоохоронних, судових органах та
військових формувань Департаменту
з питань реалізації національного
превентивного механізму

Ольга ПАРШАКОВА

Додатки до звіту

фото 1

фото 2

фото 3

фото 4

фото 5

фото 6

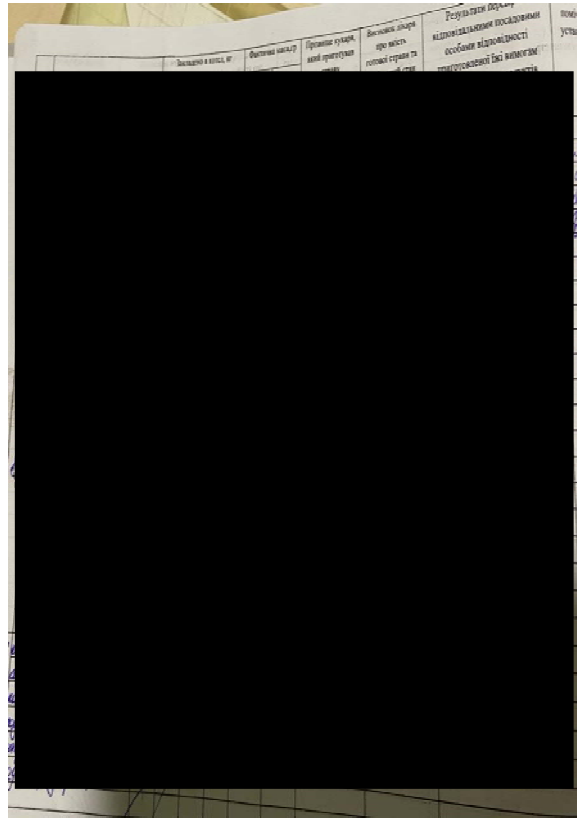

фото 7

фото 8

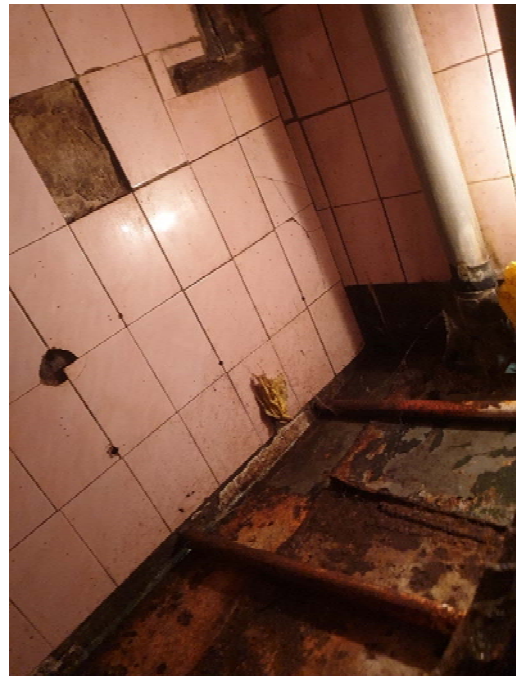

фото 9

фото 10

